

**КЫРГЫЗ-ТҮРК “МАНАС” УНИВЕРСИТЕТИ
КООМДУК ИЛИМДЕР ИНСТИТУТУ
ТҮРКОЛОГИЯ БАГЫТЫ**

**АЛТАЙ ТИЛДЕРИНДЕГИ УЛУТТУК ОЮНДАРДЫН
АТАЛЫШТАРЫ : ТИПОЛОГИЯЛЫК ЖАНА
МАДАНИЙ ЖАЛПЫЛЫКТАРЫ
(КЫРГЫЗ, ТҮРК ЖАНА КОРЕЙ ТИЛДЕРИНИН
МАТЕРИАЛДАРЫ БОЮНЧА)**

МАГИСТРДИК ДИССЕРТАЦИЯ

Вангук АН

**Илимий жетекчи
доц.м.а.док. Нурдин УСЕЕВ**

БИШКЕК – 2017

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Вангук АН
Университет	: Кыргыз-Түрк “Манас” университети
Багыты	: Түркология
Ишгин даражасы	: Магистрдик диссертация
Беттердин саны	: ХХ+90
Бүтүргөн жылы	: 21/06/2017
Илимий жетекчиси	: доц.м.а.док Нурдин УСЕЕВ

Алтай тилдериндеги улуттук оюндардын аталыштары : типологиялык жана маданий жалпылыктары (кыргыз, түрк жана корей тилдеринин материалдары боюнча)

Бул иште Урал-Алтай тил тайпасындагы тилдер менен корей тилиндеги оюндун аталышы лингвомаданият жаатында изилденди. XVIII кылымдан бери жүргүзүлүп жаткан илимий изилдөөлөргө таянуу менен Урал-Алтай тилдеринин арасында корей тилинин алган орду жана абалы иликтенди. Бул тилдерди сүйлөгөн элдин улуттук оюндарына байланышчу сөздөрдүн жана оюндардын жалпылыктарын аныктоо менен, Урал-Алтай тилдери жана корей тилинин өз ара байланышын ачып берүү аракети жасалды.

Иште улуттук оюндардын сүрөттөлүшү, аталыштарынын чечмелениши жана улуттук өзгөчөлүктөрү аркылуу Урал-Алтай тилдери менен корей тилинин ортосундагы окшошук менен айырмачылыктар тастыкталды.

Диссертацияда бардык түрк элдерин эмес, кыргыз элинин гана улуттук оюндары изилденди. Себеби түрк элдерин үрп-адаты, турмуш-тиричилиги, дүйнөгө болгон көз карашы, дини ж.б. бир болгондуктан айырмачылыктар көп эмес.

Кылымдан кылымга, укумдан-тукумга берилип келе жаткан улуттук оюндардын максаты, ыкмалары, оюн учурунда колдонулган жабдуулар жана оюндун мазмуну өзгөргөн эмес.

Бул эмгекте болжолдуу түрдө 300дөй оюндун ичинен 13 оюн изилдөөгө алынган. Бул оюндар мазмунуна жана ал оюнга байланышчу тилдик каражаттарына карата бөлүшгүрүлгөн.

Бул илимий иш киришүү, үч бөлүмдөн, коругундудан жана колдонулган адабияттардын тизмесинен турат.

Илимий иштин киришүү бөлүгүндө иштин актуалдуулугу, теориялык жана практикалык мааниси, иштин максаты, изилдөө усул-ыкмалары ж.б. каралды.

Иштин биринчи бабында Урал-Алтай тил тайпасы жана корей тилинин ортосундагы байланыш, тарыхтагы бири-бири менен болгон шериктештиги иликтенди.

Ал эми экинчи бабында бул элдин улуттук оюндарындагы спецификалык өзгөчөлүктөр, алардын мааниси жана оюндардын классификациясы тууралуу сөз болду.

Илимий эмгегибиздин үчүнчү бабында корей жана түрк элинин улуттук оюндары, түшүндүрмөсү, бул оюндардын атоолоруна талдоо жүзгүзүлдү.

Корутундуда Урал-Алтай жана корей тили лингвомаданий жаатта иликтенип, аталган тилдер аркылуу бул элдин маданиятын иликтөө аракети жасалды.

Колдонулган адабияттар бөлүгүндө бул илимий ишибизди даярдоо учурунда колдонулган бардык эмгектердин тизмеси берилди.

Багыттоочу сөздөр: Урал-Алтай тил тайпасы, улуттук оюн, маданият, тил, корей тили, түрк эли, лингвомаданият

ÖZ

Yazar	: Wanguk AN
Üniversite	: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Türkoloji
Tezin Niteliği	: Yüksek lisansı Tezi
Sayfa Sayısı	: X IX+90
Mezuniyet Tarihi	: 21/06/2017
Tez Danışmanı	: Yarı.Doç.Dr. Nurdin USEEV

Altay Dillerindeki Ulusal Oyun Adları: Tipolojik ve Kültürel Benzerlikler (Kırgızca, Türkçe ve Korece Kaynaklara Göre)

Bu tezde Ural-Altay Dil grubu ve Kore dili kültürel-dilbilimsel açısından araştırıldı. XVIII. yüzyıldan beri yapılan bilimsel araştırmaları göz önünde bulundurarak, Ural-Altay dil grubundaki Kore Dilinin durumu ve yeri incelendi. Yukarıda söz ettiğimiz dilleri konuşan halkın milli oyun adları analiz edilerek bu oyunlardaki benzerlikler tespit edilip Ural-Altay grubundaki diller ve Kore dilinin ortasındaki bağ bilimsel yönden araştırıldı.

Elimizdeki tezde milli oyunları tarif ederek, adlarının açıklamalarını vererek, milli özelliklerini belirtip Ural-Altay grubundaki diller ve Kore dilinin arasındaki benzerlik ve farklılıkları incelemeye çalıştık.

Tezde tüm Türk akraba topluluklarının milli oyunları araştırmadık. Fakat bu topluluğun üyesi olan Kırgızlar'ın milli oyunları araştırdık. Çünkü Türk akraba topluluklarının örf ve adetleri, gelenek ve görenekleri, yaşam tarzı, dünyaya bakış açısı vb. aynı olduğundan dolayı farklılıklar fazla değildir.

Yüzyıllardır nesilden nesile aktarılan bu milli oyunların amacı, yöntemi, oyun sürecinde kullanılan aletler ve oyunun içeriği değişmeden günümüze kadar ulaşmıştır.

Bu tezde tahminen 300 civarındaki milli oyundan 13 oyun araştırma konusu olmuştur. Bu oyunlar içeriğine, onların adları ve bu adlarla ilgili dil öğelerinin özelliklerine göre ayrı ayrı araştırılmıştır.

Bu tez Giriş, Üç Bölüm, Sonuç ve Kaynaklardan oluşmaktadır.

Tezin Girişinde tezin önemi, amacı, teorik ve pratik değeri, araştırma yöntemleri vb. yazılmıştır.

Tezin birinci bölümünde Ural-Altay dil grubu ve Kore dilinin arasındaki bağ, tarihteki birbiriyle olan ilişkileri anlatılmıştır.

İkinci bölüm ise söz konusu olan ulusların oyunlarındaki milli özellikler, onların anlamı ve bu oyunların sınıflandırılmasını kapsamaktadır.

Tezin üçüncü Bölümünde Korelilerin ve Türklerin milli oyunları, bu oyunların açıklamaları ile ilgili beyan edilip söz konusu milli oyunların adlandırmaları analiz edilmiştir.

Sonuç Bölümünde Ural-Altay dil grubu ve Kore dili kültürel-dilbilimsel açısından incelenip bu diller aracılığıyla Ural-Altay dil grubu ve Kore dilinde konuşan halkın kültürü araştırılmıştır.

Kaynaklar Bölümünde tezi hazırlama sürecinde kullanılan tüm bilimsel kaynaklar yazılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ural-Altay dil grubu, milli oyunlar, kültür, dil, Kore dili, Türkler, kültürel-dilbilimsel

АБСТРАКТ

Автор : Вангук АН
Университет : Кыргызско-Турецкий университет “Манас”
Направление : Тюркология
Тип диссертация : Магистрская диссертация
Количество страниц : ХХ+90
Год окончания : 21/06/2017
Научный руководитель : и.о.доц.др. Нурдин Усеев

Названия национальных игр в алтайский языках : типологические и культурные сходства (по материалам кыргызского, турецкого и корейского языков)

В данной диссертации в лингвокультурологическом аспекте исследуется связь урало-алтайской семьи языков с корейским языком. Здесь рассматривается положение корейского языка в урало-алтайском семействе языков, делая ударение на названия и типологические схожести древних национальных игр, тем самым стараясь раскрыть взаимосвязь между корейским и алтайскими языками.

Данная работа вносит вклад в исследования ученых об урало-алтайском семействе языков посредством разъяснения смысла, правил и названия национальных игр стараясь приблизиться к истокам корейского языка даёт возможность выявить какие-либо доказательства схожести и отличия.

В данной работе из тюркоязычных народов был взят в основу кыргызский народ. Это объясняется тем что традиции и обычаи этих народов очень схожи и если даже имеются отличия, то передаваясь из покол веков, из поколения в поколение правила, используемые принадлежности и основной смысл этих игр не менялся.

Приблизительно из трехсот игр корейских и тюркоязычных народов для изучения отобрали 13, также они были разобраны по смыслу.

Данная научная работа состоит из введения, трех частей, и заключения. Во введении раскрывалась общая тема исследования и суть особенностей языка.

В первой части работы раскрывается взаимосвязь урало-алтайского семейства языков с корейским языком, также взаимоотношение этих языков в древние времена.

Во второй части научной работы дана информация об особенностях древних национальных игр каждого народа , о смысле и классификации этих игр.

В третьей части исследовались названия, разъяснения и правила национальных игр этих народов.

В заключении этого исследования сравнивая культуру с языком, попытался достичь цели доказать отношение корейского языка к уральско-алтайскому семейству языков, что является ныне обсуждаемой темой, в лингвокультурологическом аспекте.

Ключевые слова: урало-алтайская семья языков, древние национальные игры, язык, игры корейских и тюркоязычных народов, лингвокультурология

ABSTRACT

Author : Wanguk An
University : Kyrgyz-Turkish Manas University
Department : Turkology
Type of thesis : Master degree Thesis
Number of Pages : X IX+90
Graduation Date : 21/06/2017
Supervisor : Asst. Prof. Nurdin Useev

The Study Of Folk Games In Altaic : Typological and Cultural Similarities (Kyrgyz, Turkish and Korean languages)

This study considered the relationship between Ural-Altaic languages and Korean language, from a perspective of language and culture sciences. Korean language has been belonging to Ural-Altaic languages since the 18th century. Therefore, this study is focused on examining the present position and problems of Korean language and the relationship between Ural-Altaic languages and Korean language by analyzing common points between traditional plays, which have been enjoyed since a long ago and languages used, from a morphological perspective.

The ultimate purpose of this study is to make a closer approach to the origin of Korean language, based on the understanding of traditional plays, play methods and the origin of play names in research results of many scholars on Ural-Altaic languages and to convey a variety of information about language origin research, based on common points or differences.

This paper does not contain all the plays of Turks and examines the relationship with traditional plays of Kyrgyz people. There aren't a lot of definite differences, because traditional custom and lifestyles of Turks originate from the root of one people, and even if there are differences, objects, methods, tools and contents of traditional plays, which have been handed over throughout the ages and generations have not highly changed.

In this study, almost 300 traditional plays were examined and among them, 13 traditional plays with common points between Korea and Turks were selected. The plays were classified and analyzed according to the contents and linguistic forms.

This paper consists of Introduction, Main text and Conclusion. Introduction mentions the understanding of the research topic and the importance of language.

Chapter 1 considers the relationship between Ural-Altaic languages and Korean language and provides information of the relationship, which has been formed in history.

Chapter 2 considers characteristics and meanings of traditional plays that have been enjoyed by each race, and a classification method.

Chapter 3 includes the understanding of traditional plays of Korean people and Turks and explains play methods and play names.

In Conclusion, cultures and languages are compared and for settling the issue on whether Korean language is included in Ural-Altaic languages, which is in the center of controversy now, research was conducted, from a standpoint of language and culture sciences. Also, effort was exerted to achieve the study purpose stated above.

Key words: Ural-Altaic languages, traditional plays, cultures, languages, Korean language, perspective of language and culture sciences.